

بررسی سواد زیست محیطی: مطالعه آگاهی، نگرش و عملکرد حفاظت محیط زیست در دانشجویان دانشکده پرستاری شهرستان چابهار

محمدسعید جدگال^۱، عبدالوحید بامری^۲، مرادعلی زارعی پور^{۳*}، صیداملک دادخواه^۴، هادی عزیزاده سیوکی^۵

^۱ گروه بهداشت عمومی، دانشگاه علوم پزشکی ایرانشهر، چابهار، ایران

^۲ استادیار، گروه معارف اسلامی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

^۳ استادیار، گروه بهداشت، دانشکده علوم پزشکی خوی، ایران

^۴ گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایرانشهر، ایرانشهر، ایران

^۵ گروه بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تربت حیدریه، تربت حیدریه، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۷/۱۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۳۰

چکیده

زمینه و هدف: یکی از مسائلی که در دنیای رو به گسترش امروزی بسیار حائز اهمیت است، مسئله ی محیط زیست و حفاظت از آن است. این مطالعه با هدف بررسی سواد زیست محیطی (آگاهی، نگرش و عملکرد محافظت محیط زیست) در دانشجویان دانشکده پرستاری شهرستان چابهار انجام گرفت.

مواد و روش ها: این پژوهش از نوع توصیفی تحلیلی است که بر روی ۲۰۰ دانشجوی پرستاری صورت گرفته است. نمونه پژوهش با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ساده انجام گرفت. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه دموگرافیک و پرسشنامه سواد زیست محیطی بود. داده ها در نرم افزار آماری SPSS نسخه ۱۸ وارد شدند و با استفاده از آزمون های آنوا و همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها: نتایج نشان داد ۶۹/۸ درصد دانشجویان آگاهی خوب در خصوص رفتارهای حفاظت محیط زیست داشتند. و ۶۶ درصد دانشجویان نگرش زیست محیطی خوب و ۵۰/۸ درصد دانشجویان رفتار حفاظت محیط زیست ضعیفی داشتند. همچنین رفتار حفاظت محیط زیست دانشجویان با سطح تحصیلات پدر و مادر، جنسیت ارتباط آماری معناداری داشت ($p < 0/05$). در نهایت نتایج نشان داد که بین متغیرهای آگاهی، نگرش و رفتار حفاظت محیط زیست همبستگی مثبت قوی وجود دارد.

نتیجه گیری: به منظور ارتقاء رفتارهای حفاظت زیست محیطی در دانشجویان، می توان از برگزاری کلاس های آموزشی در زمینه محیط زیست، فعالیت های محیط زیست، استفاده از آموزش های غیر مستقیم جهت توسعه فرهنگ زیست محیطی استفاده نمود.

واژه های کلیدی: سواد زیست محیطی، آگاهی، نگرش، عملکرد، حفاظت محیط زیست، دانشجویان

مقدمه

یکی از مسائلی که در دنیای رو به گسترش امروزی بسیار حائز اهمیت است، مسئله ی محیط زیست و حفاظت از آن است. و توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست زمانی حاصل خواهد شد که محیط زیست و انسان در یک راستا حرکت کنند^۱. حفاظت محیط زیست به عنوان یک مسئله بسیار مهم و حیاتی در جامعه و جهان شناخته شده است. حفاظت محیط زیست به منظور حفظ منابع طبیعی، کاهش آلودگی، حفظ تنوع زیستی، توسعه پایدار و ایجاد محیط زیست سالم انجام می شود^۲. با حفظ محیط زیست، می توان به کاهش آلودگی هوا، آب و خاک کمک کرد و به حفظ تنوع زیستی و منابع طبیعی کمک کرد. همچنین، حفظ محیط زیست می تواند به توسعه پایدار جامعه کمک کند و به ایجاد محیط زیست سالم کمک کند^۳. امروزه حفاظت از محیط زیست، از چالش های بزرگ در کشورهای کشورهای در حال توسعه است. فاجعه زیست محیطی آرامش و امنیت را از زندگی انسان می رباید و موجودیت بشر را تهدید می کند^۴. سیر شتابنده تحولات تکنولوژیکی و تغییر شیوه زندگی انسانها از یک سو و تأخیر در برنامه ریزی های مربوط به کاهش اثرات منفی اقتصادی، فرهنگی و اخلاقی مربوط به آن از سوی دیگر موجبات بروز یک سری نابهنجاری های زیست محیطی و به دنبال آن نگرانیهای شدید میان دوستانان محیط زیست و متفکران و مصلحان اجتماعی را فراهم نموده است^۳. چشم اندازهای آلودگی در سال ۲۰۰۶ برآورد کرده که تا سال ۲۰۲۵ آلودگی محیط از ۸۵ درصد تا ۸۹/۵ درصد افزایش خواهد یافت. اگرچه افزایش ۴/۵ درصد زیاد به چشم نمی آید، ولی انعکاس بسیار بزرگی بر روی محیط زیست دارد. بدین معنی که این تغییر در محیط، روند اصلی غذا، انرژی، آب و زمین را که مستقیماً بر سلامت و کیفیت زندگی اثر دارد

را تغییر می دهد^۵. شواهد نشان می دهند فعالیت های انسانی مؤثرترین و مهم ترین علل تغییرات زیست محیطی اند که ضمن ایجاد تغییرات مفید و مناسب موجبات تخریب را فراهم می آورند. استفاده بی رویه از انرژی در منازل، استفاده از وسایل نقلیه شخصی، استفاده از تولیدات یک بار مصرف، دفع مواد زائد به روش های غیر بهداشتی، جمع آوری و تفکیک نکردن زباله برای بازیافت و بسیاری از رفتارهای مخرب زیست محیطی دیگر همگی نتیجه رفتارهای زیست محیطی انسان اند^{۶،۷}. در حال حاضر رفتارهای زیست محیطی انسان، یکی از مهم ترین و تأثیرگذارترین عوامل بر محیط زیست اند که بسیاری جامعه شناسان محیط زیستی به آنها توجه کرده اند. از طرف دیگر بررسی های گوناگون نشان می دهد که در بین راه های متعدد مقابله با مشکلات محیط زیستی، بنیادی ترین، مؤثرترین و با صرفه ترین روش جلوگیری از تخریب محیط زیست، ارتقاء سواد محیط زیست با آموزش و فرهنگ سازی عمومی و مشارکت افراد جامعه می باشد^{۸،۹}. مقوله سواد محیط زیست یکی از ابعاد توسعه پایدار و گام اولیه در جهت نیل به این هدف است. برای تحقق پایداری و توسعه و حفظ محیط زیست ما به آموزش رفتارهای محافظت محیط زیست نیازمندیم. آموزشی که ارتباطات پیچیده و در حال تغییر بین انسان و طبیعت را شناسایی کرده و با حساسیت به آن پاسخ دهد. آگاهی از رفتارهای حفاظت محیط زیست، نه یک پدیده فرهنگی جانبی، بلکه یک عنصر حیاتی برای رسیدن به زندگی پایدار در جهان کنونی است^۹. سواد زیست محیطی شامل سه بخش دانش، نگرش و رفتار زیست محیطی است^{۱۰}. ارزیابی سواد زیست محیطی دانشجویان و چالش های اجرایی آموزش محیط زیست در دانشگاهها، از جمله موضوعاتی هستند که می تواند در حفاظت محیط زیست مؤثر باشند. بنابراین مطالعه حاضر با هدف بررسی سواد زیست محیطی: آگاهی، نگرش و عملکرد حفاظت محیط زیست در دانشجویان دانشکده پرستاری شهرستان چابهار انجام گرفت.

مواد و روش ها

مطالعه حاضر، از نوع توصیفی تحلیلی بوده و جامعه آماری شامل: دانشجویان دانشکده پرستاری چابهار بودند. منطقه مورد مطالعه شهر چابهار می باشد که در منطقه جنوب شرق ایران در مجاورت دریای عمان واقع شده است. چابهار با وسعتی بالغ بر ۱۱ کیلومتر مربع در ارتفاع ۷ متر از سطح دریا قرار گرفته است و در ۶۰ درجه و ۳۷ دقیقه طول شرقی و ۲۵ درجه و ۱۷ دقیقه عرض شمالی قرار دارد. این شهرستان حدوداً دارای ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی در دریای عمان می باشد. با توجه به میانگین نمره رفتار زیست محیطی در مطالعه مشابه ۱۱ حجم نمونه ۱۸۰ نفر بدست آمد که برای جبران ریزش نمونه ها تعداد ۲۰۰ نفر وارد مطالعه شدند. برای نمونه گیری از جامعه آماری، ابتدا با مراجعه به آموزش دانشکده، از بین لیست دانشجویان ورودی مهر ماه سال ۱۴۰۱ و قبل از آن، بصورت تصادفی ساده دانشجویان را انتخاب نموده و در صورت عدم رضایت بعضی از افراد، دوباره بصورت تصادفی ساده تا رسیدن به حجم نمونه تعیین شده (۲۰۰ نفر) ادامه یافت.

در این پژوهش از پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه بررسی سواد محیط زیست شامل: آگاهی، نگرش و رفتار (عملکرد) زیست محیطی محقق ساخته استفاده شد. سوالات دموگرافیک شامل اطلاعات مربوط به سن، جنس، تحصیلات پدر، تحصیلات مادر، وضعیت تاهل، شغل پدر، شغل مادر، درآمد خانوار و محل سکونت بود. بخش دوم: پرسشنامه سواد محیط زیست بود که جهت سنجش آگاهی، نگرش و رفتار (عملکرد) زیست محیطی شرکت کنندگان در مطالعه بود. این پرسشنامه محقق ساخت از طریق جستجو مقالات در منابع معتبر و کتب و نظرات اساتید خبره در این زمینه طراحی شد. که سوالات آگاهی آن دارای ۱۵ سوال بود و سوالات بصورت پاسخ های صحیح، غلط و نمی دانم سنجیده می شد. (به گزینه صحیح نمره ۲، به نمیدانم نمره ۱ و

گزینه غلط نمره صفر تعلق گرفت). نمره دهی از ۰ تا ۲ و کل امتیاز ۳۰ بود. سوالات نگرش دارای ۱۶ سوال بوده و بصورت طیف لیکرت ۵ گزینه ای (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم) بود نمره دهی از ۱ تا ۵ و کل امتیاز بین ۱۶ تا ۸۰ بود. سوالات رفتار دارای ۱۴ آیتم بود. این پرسشنامه بصورت "همیشه"، "گاهی اوقات" و "هرگز" نمره دهی شده که کل امتیازات بین ۱۴ تا ۴۲ بود. برای سنجش روایی پرسشنامه مذکور، ابتدا با ارسال پرسشنامه به ۱۰ نفر از متخصصین شامل: آموزش بهداشت (۵ نفر)، بهداشت محیط (۳ نفر)، آموزش محیط زیست (۲ نفر)، نسبت به محاسبه روایی شاخص روایی محتوایی اقدام و با توجه به نظر متخصصین اصلاحات لازم انجام شد. نسبت روایی محتوایی برای سوالات آگاهی، نگرش و رفتار به ترتیب ۰/۷۱، ۰/۸۵، ۰/۸۳ و شاخص روایی محتوا به ترتیب برای سوالات آگاهی، نگرش و رفتار ۰/۷۹، ۰/۷۱، ۰/۸۶ بدست آمد. پایایی به وسیله آزمون الفای کرونباخ انجام گرفت که آلفای کرونباخ آگاهی، نگرش و رفتار به ترتیب ۰/۹، ۰/۹۳، ۰/۷ محاسبه شد، که مورد تایید قرار گرفت. نهایتاً پرسشنامه ها پس از توضیح اهداف پژوهش به دانشجویان و کسب رضایت از آن ها با راهنمایی پرسشگر تکمیل گردید. داده های به دست آمده در نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ و با استفاده از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد) و تحلیلی شامل آزمون آنوا، همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

براساس یافته های مطالعه حاضر، ۶۱/۵ درصد افراد شرکت کننده در مطالعه سن ۲۰ سال و بالاتر داشتند و ۹۳/۵ درصد افراد مجرد بودند. ۵۷ درصد افراد شرکت کننده در مطالعه وضعیت اقتصادی شان را ضعیف گزارش کرده بودند. ارتباط متغیرهای دموگرافیک با رفتارهای محافظت محیط زیست بررسی شد. نتایج نشان داد که رفتار محیط زیست با سطح تحصیلات پدر و مادر، جنسیت ارتباط آماری معناداری

زیست خوبی داشتند. همچنین دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر، رفتارهای حفاظت از محیط زیست بالاتری داشتند (جدول ۱).

داشت ($p < 0/05$). بدین ترتیب که میانگین نمره رفتارهای حفاظت از محیط زیست در دانشجویانی که والدین آنها (پدر، مادر) سطح تحصیلات بالا داشتند، رفتارهای محافظت محیط

جدول ۱: مشخصات دموگرافیک دانشجویان مورد مطالعه و ارتباط آن با رفتارهای محافظت محیط زیست

متغیر	دسته بندی	(درصد) تعداد	انحراف معیار \pm میانگین	P-Value
سن	کمتر از ۲۰ سال	۷۷ (۳۸/۵)	۲۳/۹ \pm ۳/۸	۰/۴۸
	۲۰ سال و بالاتر	۱۲۳ (۶۱/۵)	۲۳/۵ \pm ۳/۶	
جنسیت	مرد	۷۶ (۳۸)	۲۳/۱ \pm ۳/۳	۰/۰۱
	زن	۱۲۴ (۶۲)	۲۴/۵ \pm ۴/۰۶	
وضعیت تاهل	مجرد	۱۸۷ (۹۳/۵)	۲۳/۶ \pm ۳/۷	۰/۵۳
	متاهل	۱۳ (۶/۵)	۲۴/۳ \pm ۳/۰۳	
تحصیلات مادر	بیسواد	۴۱ (۲۰/۵)	۲۲/۶ \pm ۳/۹	۰/۰۳
	ابتدایی	۳۲ (۱۶)	۲۲/۷ \pm ۴/۱	
	راهنمایی	۳۶ (۱۸)	۲۳/۱ \pm ۳/۸	
	دبیرستان	۴۷ (۲۳/۵)	۲۴/۱ \pm ۳/۷	
	دانشگاه	۴۴ (۲۲)	۲۵ \pm ۳/۲	
تحصیلات پدر	بیسواد	۲۹ (۱۴/۵)	۲۲/۸ \pm ۴/۳	۰/۰۲
	ابتدایی	۳۳ (۱۶/۵)	۲۲/۴ \pm ۳/۹	
	راهنمایی	۲۴ (۱۲)	۲۳/۳ \pm ۳/۵	
	دبیرستان	۴۸ (۲۴)	۲۴/۶ \pm ۳/۷	
	دانشگاه	۶۶ (۳۳)	۲۴/۸ \pm ۲/۶	
شغل پدر	شاغل	۸۲ (۴۱)	۲۴/۲ \pm ۳/۲	۰/۲۳
	آزاد	۱۱۸ (۵۹)	۲۳/۵ \pm ۳/۹	
شغل مادر	کارمند	۴۵ (۲۲/۵)	۲۳/۸ \pm ۳/۰۱	۰/۶۲
	خانه دار	۱۵۵ (۷۷/۵)	۲۳/۵ \pm ۳/۸	
وضعیت اقتصادی (با استناد به ارزیابی ذهنی خود فرد از وضعیت اقتصادی خود در مقایسه با جامعه)	خوب	۱۸ (۹)	۲۳/۵ \pm ۴/۷	۰/۲۶
	متوسط	۶۸ (۳۴)	۲۳/۱ \pm ۳/۷	
	ضعیف	۱۱۴ (۵۷)	۲۴ \pm ۳/۴	
محل سکونت	بومی	۱۲۷ (۶۳/۵)	۲۳/۱ \pm ۳/۸	۰/۹۸
	غیربومی	۷۳ (۳۶/۵)	۲۳/۶ \pm ۳/۳	

یافته های مطالعه نشان داد ۶۹/۸ درصد افراد شرکت کننده در مطالعه، آگاهی خوب در خصوص رفتارهای حفاظت محیط زیست داشتند ۶۶ درصد دانشجویان نگرش خوب و ۵۰/۸ درصد دانشجویان رفتار حفاظت محیط زیست ضعیفی داشتند (جدول ۲).

جدول ۲: تقسیم بندی آگاهی، نگرش و رفتار دانشجویان در مورد محیط زیست

متغیر	دسته بندی	(درصد) فراوانی
آگاهی	ضعیف	۲۲ (۱۰/۹)
	متوسط	۳۹ (۱۹/۳)
	خوب	۱۳۹ (۶۹/۸)

نگرش	ضعیف	متوسط	خوب
	۲۴ (۱۲)	۴۴ (۲۲)	۱۳۲ (۶۶)
رفتار(عملکرد)	ضعیف	متوسط	خوب
	۱۰۲ (۵۰/۸)	۴۹ (۲۴/۶)	۴۹ (۲۴/۶)

فراوانی پاسخ به سوالات آگاهی محیط زیست در جدول شماره ۳ آمده است. ۶۹/۸ درصد افراد رفتارهای حفاظت از محیط

زیست آشنا بودند. و ۱۹/۳ از دانشجویان گزینه نمیدانم در مورد رفتارهای حفاظت از محیط زیست را انتخاب کردند.

جدول ۳: درصد پاسخ به سوالات آگاهی افراد شرکت کننده در مطالعه

ردیف	سوال	درصد پاسخ ها		
		غلط	نمیدانم	صحیح
۱	زباله ها از مهم ترین عوامل آلودگی زمین به شمار می روند.	۱۸/۵	۲۶	۵۵/۵
۲	صرفه جویی در مصرف آب باعث حفاظت از محیط زیست می شود.	۳	۲۴	۷۳
۳	کاشت درخت و سایر گیاهان در حفظ محیط زیست موثر است.	۰/۵	۲۱	۷۸/۵
۴	ظروف یکبار مصرف و پلاستیکی بشدت باعث آلودگی محیط زیست می شود.	۳	۱۳	۸۴
۵	یکی از راههای حفظ محیط زیست و منابع طبیعی استفاده بهینه و صرفه جویی در کاغذ است .	۱۲	۱۲/۵	۷۵/۵
۶	استفاده از وسایل نقلیه عمومی بجای وسایل نقلیه شخصی باعث کاهش آلودگی محیط زیست می شود.	۹	۲۳	۶۸
۷	صرفه جویی در مصرف برق در حفاظت محیط زیست مهم است.	۱۵/۵	۱۵	۶۹/۵
۸	ورود پساب و هرگونه آلودگی به منابع آب، محیط زیست و بویژه آب آشامیدنی را آلوده می کند.	۱۱/۵	۱۲/۵	۷۶
۹	حفاظت از درختان و گل و گیاه در پیشگیری از آلودگی محیط زیست موثر است.	۱۳	۱۴	۷۳
۱۰	ریختن زباله و آشغال در مدرسه و محل زندگی، رودخانه، فضای سبز و دشت باعث آلودگی محیط زیست می شود.	۱۹	۱۰	۷۱
۱۱	استفاده از مواد و وسایل با قابلیت بازیافت و استفاده مجدد در حفظ محیط زیست موثر است.	۱۶	۹	۷۵
۱۲	صرفه جویی در مصرف سوخت ماشین و سوخت خانگی باعث حفظ محیط زیست می شود.	۹	۲۲	۶۹
۱۳	قطع درختان باعث کاهش جذب دی اکسید کربن و افزایش آن در هوا و در نتیجه آلودگی هوا می شود.	۶/۵	۵۳/۵	۴۰
۱۴	سلامتی من و همه انسانها و بلکه موجودات زنده به سلامتی محیط زیست بستگی دارد.	۱۶	۹	۷۵
۱۵	بزرگترین مسبب آلودگی و تخریب محیط زیست، انسان است.	۱۰/۵	۲۵/۵	۶۴

براساس نتایج مطالعه، در مجموع ۶۶ درصد دانشجویان در مطالعه نگرش مثبت و کاملاً مثبت نسبت به رفتارهای حفاظت محیط داشتند. همچنین ۲۲ درصد دانشجویان نگرش خنثی و ۱۲ درصد دانشجویان نگرش مخالف و کاملاً مخالف نسبت به رفتارهای محافظت محیط زیست داشتند (جدول شماره ۴).

جدول ۴: درصد پاسخ به سوالات نگرش افراد شرکت کننده در مطالعه

ردیف	سوال	درصد پاسخ ها			
		کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم کاملاً موافقم
۱	باور دارم تمام گیاهان و حیوانات روی کره زمین به اندازه انسان حق حیات دارند.	۱/۵	۱۷	۸/۵	۴۶/۵
۲	به باورم انسان برای حفظ و ادامه بقای خود در این جهان باید با طبیعت هماهنگ باشد.	۰	۰	۴۸	۱۵
۳	اعتقاد دارم صرفه جویی در مصرف آب، برق و سوخت و سایر منابع طبیعی باعث حفاظت از محیط زیست می شود.	۱/۵	۲	۲۰	۵۲/۵
۴	بنظرم ما حق نداریم با مصرف بیش از حد خودمان، طبیعت و محیط زیست را تخریب کنیم.	۱۹	۲۸/۵	۱۶	۱۷
۵	معتقدم ما باید با استفاده بهینه و مجدد از وسایل، تولید زباله را به حداقل ممکن برسانیم.	۲۱	۳/۵	۱	۶۰
۶	بنظرم یکی از راههای حفظ محیط زیست و منابع طبیعی استفاده بهینه و صرفه جویی در کاغذ است.	۲۵/۵	۴/۵	۵	۱۱/۵
۷	معتقدم حفظ و پاکسازی محیط زیست وظیفه هر انسان و در هر سنی است.	۱۸	۱۱	۱۶	۲۹
۸	معتقدم انسان حق ندارد طبیعت و محیط را مطابق نیازهای خود هر طور میخواهد دستکاری کند و تغییر دهد.	۱۹	۵/۵	۵۵	۴
۹	معتقدم اگر ما انسانها به همین صورت از طبیعت استفاده کنیم با یک فاجعه جهانی زیست محیطی روبرو خواهیم بود.	۲۲	۶	۵۸/۵	۷
۱۰	باور دارم انسان باید زمین را آباد و سرسبزکنند و از تخریب و آلوده کردن آن پیشگیری کنند.	۱۴/۵	۲	۶۳/۵	۶/۵
۱۱	من حفظ محیط زیست را به عنوان یکی از مسائل مهم کشور و جهان باور دارم.	۱۲	۱	۰/۵	۷۰
۱۲	من به حفظ محیط زیست و پاک نگهداشتن آن اهمیت و حساسیت نشان می دهم.	۲۷	۰/۵	۰	۶۱/۵
۱۳	علاقه مندم با گروههای زیست محیطی بویژه گروههای دوستدار محیط زیست در پاکسازی زباله از طبیعت و درختکاری همکاری کنم.	۲۷	۰	۲/۵	۱۱/۵
۱۴	معتقدم چون فقط یک کره زمین داریم باید از آن برای نسل حاضر و نسل های آینده محافظت کنیم.	۲۳	۰	۰/۵	۶۱
۱۵	معتقدم وقوع پدیده هایی مثل: بیابان زایی، گرد و غبار عمدتاً نتیجه آسیب انسان ها به محیط زیست است.	۳۲	۷	۵۴	۰
۱۶	یقین دارم سلامتی من و همه انسانها و بلکه موجودات زنده به سلامتی محیط زیست بستگی دارد.	۲۷	۳/۵	۲/۵	۶۰

محیط زیست گزارش کرده بودند. همچنین ۲۴/۶ درصد دانشجویان همیشه رفتارهای محافظت محیط زیست را رعایت می کردند (جدول شماره ۵).

براساس یافته های مطالعه حاضر، ۵۰/۸۵ درصد دانشجویان در پاسخ به سوالات رفتارهای حفاظت از محیط زیست گزینه هرگز را انتخاب کردند. ۲۴/۶ درصد از دانشجویان گزینه گاهی اوقات در مورد رفتارهای محافظت

جدول ۵: فراوانی پاسخ به سوالات رفتار (عملکرد) افراد شرکت کننده در مطالعه

ردیف	سوال	درصد پاسخ ها		
		هرگز	گاهی اوقات	همیشه
۱	از وسایل قابل استفاده مجدد مثل بطری شیشه ای و پلاستیکی استفاده مجدد می کنم.	۵۱	۵	۴۴
۲	هنگام ترک دانشکده یا خوابگاه چراغ های برق را خاموش می کنم.	۳۲	۸	۶۰
۳	همیشه زباله های تر و خشک را از هم تفکیک می کنم.	۲۲	۵۹/۵	۱۸/۵
۴	هنگام استفاده از کاغذ از تمام صفحه کاغذ و از دو طرف آن استفاده می کنم.	۲۲	۵۱/۵	۲۶/۵
۵	هیچگاه زباله ها را خارج از سطل زباله نمی ریزم.	۶۵/۵	۲۷	۶/۵
۶	تلویزیون و دستگاه های بازی را در حال انجام کار دیگر، روشن نمی گذارم.	۶۴/۵	۰	۳۵/۵
۷	بیش از ۲۰ دقیقه حمام کردن طول نمی کشد و در مصرف آب نیز صرفه جویی می کنم.	۵۳/۵	۱۴	۳۲/۵
۸	من به حیوانات، درختان و گل و گیاه آسیب نمی رسانم.	۳۸	۱۲/۵	۴۹/۵
۹	به هنگام خرید کیسه مناسب دائمی همراه می برم و از کیسه یکبار مصرف استفاده نمی کنم.	۵۸	۱۲/۵	۲۹/۵
۱۰	هنگام بازگشت از تفریح، زباله های تولید شده را جمع آوری می کنم.	۶۶/۵	۳۳/۵	۰
۱۱	از لیوان شخصی بجای استفاده از لیوان یکبار مصرف استفاده می کنم.	۶۸	۳۲	۰
۱۲	در هنگام شستشوی دست و مسواک زدن در مصرف آب صرفه جویی می کنم.	۶۴	۰	۳۶
۱۳	در محیط طبیعی مثل رودخانه، فضای سبز، دشت و خارج از خانه هم زباله نمی ریزم.	۴۸/۵	۴۹/۵	۲
۱۴	در پاکسازی محیط از زباله و کاشت نهال مشارکت می کنم.	۵۷/۵	۳۸/۵	۴

نگرش زیست محیطی آنها تقویت می شود و هر چه آگاهی و نگرش افراد درباره محیط زیست مطلوب تر باشد، رفتارهای آنها در زمینه حفظ محیط زیست نیز بهبود خواهد یافت (جدول ۶).

نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای آگاهی، نگرش و رفتار محیط زیست نشان داد بین تمام متغیرهای آگاهی، نگرش و رفتار همبستگی مثبت قوی وجود دارد. بدین معنا که هرچه آگاهی زیست محیطی غنی تر باشد،

جدول شماره ۶- ماتریس ضریب همبستگی پیرسون بین آگاهی، نگرش و رفتار محیط زیست

آگاهی	نگرش	رفتار
-	$r=0/41$ $p<0/001$	$r=0/54$ $p<0/001$
$r=0/41$ $p<0/001$	-	$r=0/41$ $p<0/001$
$r=0/54$ $p<0/001$	$r=0/41$ $p<0/001$	-

بحث

ممکن است به عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با جنسیت باشد. زنان به دلیل نقش‌های اجتماعی و فرهنگی خود، به مسائل محیط زیستی حساس‌تر هستند و بیشتر به آن‌ها توجه می‌کنند. همچنین زنان در مقایسه با مردان، در مسائل محیط زیستی، بیشتر به تعهد اخلاقی و ارزش‌های محیط زیستی توجه می‌کنند. در پژوهش حاضر نتایج نشان داد که تحصیلات می‌تواند بر رفتارهای محیط زیستی تأثیرگذار باشد و دانشجویانی که والدین آنها تحصیلات بالایی داشتند رفتارهای زیست محیطی مطلوبی داشتند. جهرمی و همکاران در پژوهش خود نشان دادند که دانشجویان با سطح تحصیلات بالاتر والدین، رفتارهای زیست محیطی خوبی داشتند.^{۱۸} بنابراین تحصیلات می‌تواند با افزایش آگاهی و شناخت در مورد مسائل محیط زیستی همراه باشد. این آگاهی و شناخت می‌تواند به تغییر رفتارهای محیط زیستی کمک کند.

یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد بین متغیرهای آگاهی، نگرش و رفتار محیط زیست همبستگی مثبت معنی‌داری وجود داشت. مطالعات مختلف نشان دادند که آگاهی محیط زیستی می‌تواند تغییرات مثبتی در نگرش و رفتار افراد در حفاظت از محیط زیست ایجاد کند و با افزایش آگاهی و نگرش مثبت نسبت به محیط زیست می‌توان به کاهش مشکلات و بحران‌های محیط زیستی کمک کرد.^{۱۹، ۱۱} همچنین آگاهی در زمینه محیط زیست می‌تواند به عنوان یک ابزار موثر در تغییر نگرش و رفتار افراد در حفاظت از محیط زیست عمل کند.^{۲۰} در مطالعات مشابه جهت ارتقاء سواد محیط زیست و حفاظت از محیط زیست سه حیطه، شناختی، نگرشی و روانی - حرکتی اشاره شده است. که حیطه شناختی، آگاهی و حساسیت نسبت به محیط زیست و مشکلات وابسته به آن را در افراد جامعه نشان می‌دهد. حیطه نگرشی، به دست آوردن مجموعه‌ای از ارزش‌ها و احساس نگرانی برای محیط زیست و انگیزه برای شرکت فعالانه افراد جامعه در بهبود و حفاظت از محیط زیست اشاره دارد و نهایتاً در حیطه روانی -

بررسی پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد که آگاهی دانشجویان در مورد محیط زیست متوسط تا خوب است. در یکی از مطالعات انجام شده در دانشگاه یزد^{۱۲}، نتایج نشان داد که دانشجویان در مورد آلودگی، ارزیابی محیط زیست میزان آگاهی متوسطی دارند. در مطالعه دیگری که در دانشگاه صنعتی امیرکبیر انجام گرفته بود، نتایج نشان داد که دانشجویان در مورد مسائل محیط زیستی میزان آگاهی متوسطی داشتند. و نگرش آن‌ها نسبت به مسائل محیط زیستی مثبت بود. با این حال، عملکرد آن‌ها در زمینه محیط زیستی رضایت‌بخش نبود.^{۱۳} در مطالعه دیگری که در دانشگاه قم انجام شده بود نتایج نشان داد که بین آگاهی، نگرش، تمایل به رفتار محیط زیستی با رفتارهای حامی محیط زیست رابطه معنی‌داری وجود داشت.^{۱۴} در کل، مطالعات نشان دادند که دانشجویان در مورد مسائل محیط زیستی میزان آگاهی متوسطی دارند و نگرش آن‌ها نسبت مسائل محیط زیست مثبت است. اما عملکرد دانشجویان در زمینه رفتارهای حفاظت محیط زیست خوب نیست که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارند.^{۱۳، ۱۴}

بررسی پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد که جنسیت می‌تواند بر رفتارهای محیط زیستی تأثیرگذار باشد. در پژوهشی که در شهر ارومیه انجام گرفته بود^{۱۵} نتایج نشان داد که جنسیت تأثیر معنی‌داری بر رفتارهای زیست محیطی داشت و زنان در مقایسه با مردان، در رفتارهای طرفداری از محیط زیست دارای مشارکت وسیعی بودند. همچنین مطالعه صالحی و همکاران نشان دادند که جنسیت می‌تواند بر رفتارهای زیست محیطی تأثیرگذار باشد و زنان در مقایسه با مردان، در رفتارهای زیست محیطی علاقه‌ای بیشتری نشان می‌دادند.^{۱۶} Dalen و همکاران نشان دادند که جنسیت می‌تواند بر رفتارهای محیط زیستی تأثیرگذار باشد^{۱۷} دلایل این تفاوت‌ها

حرکتی (رفتاری) می‌توان در فعالیت‌های روزانه افراد جامعه، ملاحظات محیط زیستی را با به‌کارگیری رفتارهای تقلیل آثار سوء محیط زیست ارتقاء داد (۱۰، ۲۱).

نتیجه گیری

به منظور ارتقاء رفتارهای زیست محیطی در دانشجویان باید آگاهی، نگرش دانشجویان را افزایش داد که این کار نهایتاً باعث تغییر در رفتار زیست محیطی دانشجویان خواهد شد. به این منظور می‌توان از برگزاری کلاس‌های آموزشی در زمینه محیط زیست، فعالیت‌های محیط زیست، استفاده از رسانه‌ها، استفاده از آموزش‌های غیر مستقیم جهت توسعه فرهنگ زیست محیطی استفاده نمود.

References

1. Nejaei A, Babaiy S, Zareipour M. Factors related to behavior Disposal of Garbage in health staff based on health belief model. *Journal of Research in Environmental Health* 2018;3(4): 311-9.
2. Mahmoodabad SSM, Movahed E, Ameri M, et al. Predictive factors related to the waste collection behavior in Kerman City based on the Health Belief Model. *The Journal of Toloobehdasht* 2019;17(5): 10-22.
3. Shahbazi S, Khosravi S, Mehdizadeh H, Gholami M. Attitudes towards environmental protection by Grounded Theory approach (The Case of Agricultural students of Razi University in Kermanshah). *Journal of Environmental Science and Technology* 2020;22(10): 37-50.
4. Liu S, Guo L. Based on environmental education to study the correlation between environmental knowledge and environmental value. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education* 2018;14(7): 3311-9.
5. Islam T, Ali G, Asad H. Environmental CSR and pro-environmental behaviors to reduce environmental dilapidation: The moderating role of empathy. *Management Research Review* 2018;42(3): 1-4.
6. Heidaei Sarban V. Study and Analysis of Social Factors on Empowerment of Behaviors Related to Environment Conservation in the Rural Areas, Case Study: Ardebil County. *Journal of Applied Sociology* 2019;30(2-3): ۶۴-۷۴.
7. Ertekin T, Yüksel Ç. The role of ecological literacy education with academic support in raising environmental awareness for high school students: "Enka ecological literacy summer camp project case study". *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 2014;120: 124-32.
8. Boca GD, Saraçlı S. Environmental education and student's perception, for sustainability. *Sustainability* 2019;11(6): 1553.
9. Ghaemi A, Ghaemi P, Shobeiri SM. Level of environmental literacy of government employees to select the most appropriate education method. *Environmental Sciences* 2014;12(2): 43-54.
10. zareipour m, Aşgari E. The need for environmental literacy to promote environmental protection behaviors in society. *Journal of Jiroft University of Medical Sciences* 20۰۹-۱۱۶۵ : (۱) ۱۰; ۲۳
11. Mihanpour H, Khashij M, Shamsizadeh Z, et al. Assessment of environmental literacy: A case study of Yazd citizens' awareness, attitudes, and practices in 2017. *Journal of Community Health Research* 2020.
12. HooshmandFiroozabadi F, Poorsaiedi M, Salamatian S, Sodaiezadeh H. Investigation of Knowledge and attitudes of Yazd students the environment and its function in society. *Journal of Environmental Science and Technology* 2019;21(10): 217-29.
13. Sadegh Salehi, Pazukinejad Z. Environment in higher education: assessment of environmental knowledge of Mazandaran State University students. *Journal of Educational Planning Studies* 2014;2(4): 199-221.
14. Sabzehei M, Gholipoor S, Adinevand M. A survey of the relationship between environmental awareness, attitude and pro-environmental behavior of female students at Qom University. *Environmental Education and Sustainable Development* 2016;4(4): 16-5.
15. Salehi S, Kabiri A, Karimzadeh S. A Study of Gender and Environmental Attitude (Case study :Urmia). *Journal of Environmental Science and Technology* 2016;18(1): 149-61.
16. Alavi L. A new interpretation of women's environmental behavior: importing gender inequality. *Journal of Economic & Developmental Sociology* 2021;10(2): 91-110.
17. Dalen H, Bent H. Gender differences in environmental-related behavior. *Statistiksentralbyra. Statistics Norway, Oslo-Kongsvinger Reports* 2011;38.
18. Hemayatkhah Jahromi M, Ershad F, Danesh P, Ghorbani M. Sociological Study of Relationship between Knowledge, Attitudes and Environmental Behaviors: (Case of Study of Tehran University students). *Social Problems of Iran* 2017;8(1): 5-25.
19. Rezaei M-S, Golbabaee F, Behzadi MH. Assessing the healthcare workers' knowledge, attitude, and practice toward health, safety, and environment in an educational hospital affiliated with Iran University of Medical Sciences (2012-2013). *Journal of Environmental Science and Technology* 2017;19(4): 347-55.

20. Zsóka Á, Szerényi ZM, Széchy A, Kocsis T. Greening due to environmental education? Environmental knowledge, attitudes, consumer behavior and everyday pro-environmental activities of Hungarian high school and university students. *Journal of Cleaner Production* 2013;48: 126-38.
21. Suryawati E, Suzanti F, Zulfarina Z, et al. The implementation of local environmental problem-based learning student worksheets to strengthen environmental literacy. *Jurnal Pendidikan IPA Indonesia* 2020;9(2): 169-78.

Investigating Environmental Literacy: studying the knowledge, attitude, and practice of environmental protection in nursing students of Chabehar city

Mohammad Saeed Jadgal¹, Abdulwaid bameri², Moradali Zareipour^{3*}, Seydamalek Dadkhah⁴, Hadi Alizadeh Siuki⁵

¹Department of Public Health, School of Nursing, Iranshahr University of Medical Sciences, Chababar, Iran.

²Assitant Professor, Department of Islamic Studies, University of Sistan and Baluchistan, Zahedan, Iran

³Assistant Professor, Department of Public Health, Khoy University of Medical Sciences, KHoy, Iran

⁴Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Iranshahr University of Medical Sciences, Iranshahr, Iran

⁵Department of Public Health, School of Health, Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences, Torbat Heydariyeh, Iran

Email: z.morad@yahoo.com

Received: 9 October 2023, Accepted: 21 November 2023

ABSTRACT

Background: One of the most important issues in today's expanding world is the issue of the environment and its protection. This study was conducted to investigate environmental literacy (knowledge, attitude, and performance of environmental protection) in nursing students of Chabehar City.

Methods: This descriptive and analytical research was conducted on 200 nursing students. The research sample was obtained using Simple random sampling. The data collection tool was a demographic questionnaire and an environmental literacy questionnaire. Data were entered into SPSS version 18 statistical software and analyzed using ANOVA and Pearson correlation tests.

Results: The results showed that 69.8% of students had good knowledge about environmental protection behaviors. And 66% of students had good environmental attitudes and 50.8% of students had poor environmental protection behavior. Also, students' environmental behavior had a statistically significant relationship with parents' education level, and gender ($p < 0.05$). Finally, the results showed that there is a strong positive correlation between environmental awareness, attitude, and behavior variables.

Conclusion: To promote environmental protection behaviors in students, it is possible to hold educational classes in the field of environment, and environmental activities, and use indirect education to develop environmental culture.

Keywords: Environmental literacy, Knowledge, Attitude, Practice, Environmental Protection, Students